

Een ministerie van Vrouwenzaken

Eleanor Roosevelt Lezing, Liesbeth Zegveld, 7 maart 2026

Samenvatting en factsheet

Vrouwenrechten: door vrouwen en vrouwenorganisaties

Vrouwenrechten zijn in Nederland tot op heden vooral het resultaat van een lange strijd van vrouwen zélf. Sinds het einde van de 19e eeuw hebben zij zich georganiseerd in verenigingen en stichtingen. Met nu ongeveer 150 organisaties actief in Nederland, variëren de initiatieven van grote, bekende instellingen tot kleinere, gespecialiseerde groepen. Vrouwen doen daarmee grotendeels zelf het emancipatiewerk. En de overheid? Die subsidieert. Zij laat emancipatie grotendeels over aan individuele vrouwen en maatschappelijke organisaties. Dat is een probleem.

Flinterdun Emancipatiebeleid

Op 10 december 1948 wordt onder leiding van Eleanor Roosevelt de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens aangenomen. Vanaf dan is ons land verplicht om vrouwen en mannen gelijke rechten te geven. Schoorvoetend gaat de overheid aan de slag. Vrouwen in overheidsdienst hoeven niet langer gedwongen ontslag te nemen bij hun huwelijk. De anticonceptiepil wordt beschikbaar. Maar: abortus is nog altijd illegaal, de vrouw in het huwelijk is nog steeds wettelijk onderdanig aan de man, verkrachting binnen het huwelijk is niet strafbaar en de vrouw die trouwt verliest nog altijd haar eigen nationaliteit.

Er moet een eigen verdrag voor vrouwenrechten aan te pas komen: in 1979 wordt het VN-Vrouwenverdrag aangenomen. Het verdrag legt de vinger op de zere plek: de ongelijkheid van vrouwen is verweven met de hele samenleving en vereist een structurele aanpak. Corinne Dettmeijer is het huidige Nederlandse lid van het VN Vrouwencomité. “Het verdrag voor de rechten van de vrouw was onontkoombaar”, zegt ze.

Na enige vooruitgang gaat t alsnog mis. De Emancipatieraad, die ooit verantwoordelijk was voor het coördineren van emancipatiebeleid, wordt in 1997 opgeheven. De departementen moeten ieder zélf verantwoordelijkheid gaan dragen. Niet meer dan een Interdepartementale Werkgroep moet voor samenhang in het emancipatiebeleid zorgen. Het oordeel komt van een visitatiecommissie Emancipatie, in 2007, en is snoeihard: “Men kan dus concluderen dat Nederland op dit terrein zo langzamerhand een negatieve uitzondering is geworden.”

Nederland steekt schril af bij de meeste westerse landen. Die kennen allemaal hetzelfde standaardmodel: een centrale beleidsafdeling, met een overstijgend mandaat, en met coördinatie-taken. Én heel belangrijk: Een minister van Vrouwenzaken.

Het is nooit meer goed gekomen. Er zijn incidenten die groot in het nieuws komen. Het antwoord is: steeds nieuwe publiekscampagnes, initiatiefnota's, moties. Er worden werkgroepen op poten gezet, trainingen georganiseerd en soms komt het zelfs tot een wetsvoorstel. Maar het beleid is reactief. Een visie ontbreekt. En niemand heeft doorzettingskracht om echt iets te veranderen.

Vrije val

Het resultaat? Eind vorig jaar zakten we op de Global Gender Gap Index met 15 plaatsen, naar de 43ste plaats. Ooit, in 2008, stonden we in de top 10, op de 9^e plek. Prof. Henk Volberda, die voor het Wereld Economisch Forum het onderzoek naar de Global Gender Gap in Nederland deed, concludeert: “Nieuw emancipatiebeleid is nodig om Nederland wereldwijd in de top-10 te krijgen.”

Het grootste probleem is de economische participatie van vrouwen: hierin blijft Nederland achter op een 74ste plaats wereldwijd. In 2020 was net iets meer dan de helft van de vrouwen financieel onafhankelijk. Ook leiderschap van vrouwen blijft achter bij mannen. Maar de andere thema's zijn ons allemaal ook bekend. Geweld tegen meisjes en vrouwen (waaronder Femicide). Abortus dat nog altijd in het wetboek van strafrecht staat. Haatzaaien onder het mom van vrijheid van meningsuiting.

De thema's zijn niet los van elkaar te zien. Gelijk loon betekent nog niet macht, of op zijn minst gezag of invloed over anderen. Geweld tegen vrouwen is niet alleen een aantasting van hun fysieke integriteit. Het veroorzaakt ook, tot in lengte van dagen, economische en maatschappelijke schade. Waarom krijgen we het niet voor elkaar? Dat heeft alles te maken met het ontbreken van duurzame verankering van emancipatie in het overheidsbeleid. De huidige Directie Emancipatie bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is een soort lobby-organisatie binnen de overheid. Haar taakopdracht is andere departementen proberen te overtuigen en te beïnvloeden.

Van lobby-organisatie naar ministerie

Eleanor Roosevelt was er al van overtuigd: we hebben niet alleen een verdrag nodig, maar ook een visie. Er is centraal gezaghebbend beleid nodig omdat iedere beslissing vrouwen raakt.

Neem het nieuwe pensioenstelsel dat sinds begin 2026 geldt. Dat vergroot de toch al bestaande pensioenkloof tussen vrouwen en mannen. Het leunt sterk op vroege loopbaanjaren (waarin vrouwen vaker minder werken door zorgtaken), het gaat uit van een lineair en voltijds carrièrepad, en het houdt onvoldoende rekening met deeltijdwerk en loopbaanonderbrekingen.

Een ministerie van Vrouwenzaken had in een beginstadium de zwakheden ervan voor vrouwen (en daarmee voor ouders gezamenlijk) bloot kunnen leggen. Een ministerie had dit nieuwe pensioenstelsel kunnen aangrijpen om de geldkloof tussen vrouwen en mannen in bredere zin verder te dichten. Het had aan data over ongelijkheid, die er gewoon liggen, consequenties kunnen verbinden, beleid op kunnen maken. Beleid waartoe het VN Vrouwenverdrag al 35 jaar verplicht: om alle passende maatregelen te nemen om discriminatie van vrouwen af te schaffen.

Andere landen doen het beter. In het Verenigd Koninkrijk, Spanje en Nieuw-Zeeland zijn ministeries voor vrouwenzaken succesvol en bevorderen gendergelijkheid.

Een ministerie van Vrouwenzaken hoeft niet groot te zijn. Veel onderwerpen zijn en blijven óók de taak van andere ministeries. Maar die moeten wel aangestuurd worden. Zonder één ministerie met concrete zeggenschap hebben andere departementen geen aansporing om aandacht te besteden aan emancipatie. Het vraagt dat er geen afhankelijkheid is van de welwillendheid van andere ministeries.

Voor het ministerie hoeft ook geen keus gemaakt te worden tussen rechtse en linkse voorkeuren. De minister van Vrouwenzaken is partijloos. Partijen en politiek worden snel geassocieerd met links of rechts. Vrouwenrechten en emancipatie zijn niet links of rechts. Juist het politiek maken van vrouwenzaken leidt tot discriminatie of een bestending of achteruitgang in gelijkheid.

Het realiseren van een ministerie van Vrouwenzaken is niet alleen een stap vooruit voor vrouwen, maar voor de gehele samenleving. Mannen en vrouwen hebben elkaar hard nodig. Zeker in de huidige wereld kunnen we ons niet permitteren het talent van meer dan de helft van de bevolking niet tot bloei te laten komen, ja zelfs niet te gebruiken. Niet alleen is het onrechtvaardig, het vermindert onze welvaart. Het verzwakt ook onze sociale samenhang, de harmonie. Het potentieel van een samenleving hangt ervan af of mensen gelijke kansen hebben om zich te ontplooiën. Mannen én vrouwen. Als vrouwen meedoen, groeit iedereen.

Hieronder de Chat factsheet:

 Factsheet

Een ministerie van Vrouwenzaken

Eleanor Roosevelt Lezing – Liesbeth Zegveld (7 maart 2026)

 Kernboodschap

Nederland heeft dringend behoefte aan een **Ministerie van Vrouwenzaken** om gendergelijkheid structureel en effectief te verbeteren.

 Achtergrond

- Vrouwenrechten in Nederland zijn historisch vooral bereikt door **vrouwen en vrouwenorganisaties zelf**
 - Ongeveer **150 organisaties** zijn actief in emancipatie
 - De overheid speelt vooral een **subsiërende en passieve rol**
-

 Probleem: zwak emancipatiebeleid

- Emancipatiebeleid is:
 - Versnipperd
 - Reactief
 - Zonder duidelijke visie
 - Afschaffing van de **Emancipatieraad (1997)** verzwakte de coördinatie
 - Nederland is volgens een visitatiecommissie (2007) een **negatieve uitzondering**
-

 Internationale context

- De **Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948)** verplicht tot gelijke rechten
 - **VN-Vrouwenverdrag (1979)** benadrukt structurele ongelijkheid
 - Andere landen (VK, Spanje, Nieuw-Zeeland) hebben **ministeries voor vrouwenzaken**
-

 Huidige situatie (Nederland)

- Daling op **Global Gender Gap Index**:
 - Van plek 9 (2008) → plek 43 (recent)
- Economische ongelijkheid:

- Slechts ~50% vrouwen financieel onafhankelijk
 - Lage positie (74e) in economische participatie
 - Aanhoudende onderling verbonden problemen:
 - Genderloonverschil
 - Ondervertegenwoordiging in leiderschap
 - Geweld tegen vrouwen (incl. femicide)
 - Abortus nog in strafrecht
-

Oorzaken

- Geen **centrale regie** binnen de overheid
 - Emancipatiebeleid is niet **structureel verankerd**
 - Huidige Directie Emancipatie (OCW) heeft slechts een **beperkte lobbyfunctie**
-

Oplossing: Ministerie van Vrouwenzaken

Functie:

- Centrale regie en coördinatie
- Beleidsontwikkeling en uitvoering
- Aansturen van andere ministeries
- Gebruik maken van bestaande data om ongelijkheid aan te pakken

Kenmerken:

- Hoeft niet groot te zijn
 - Heeft **doorzettingsmacht**
 - Werkt **departement-overstijgend**
 - Is **politiek neutraal (partijloos)**
-

Voorbeeldprobleem

- Nieuw pensioenstelsel (2026):
 - Vergroot pensioenkloof
 - Houdt onvoldoende rekening met:
 - Deeltijdwerk
 - Zorgtaken
 - Loopbaanonderbrekingen

 Een ministerie had dit eerder kunnen signaleren en bijsturen

Waarom dit belangrijk is

- Gelijkheid leidt tot:
 - Meer economische groei
 - Betere sociale samenhang
 - Vollediger benutten van talent
- Ongelijkheid:
 - Is onrechtvaardig
 - Verzwakt samenleving en welvaart

Conclusie

Zonder centrale regie blijft emancipatiebeleid ineffectief.

Een Ministerie van Vrouwenzaken is noodzakelijk om **gelijke kansen voor vrouwen én mannen structureel te realiseren.**